

σότερον εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐφαρμογὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς μεθόδου τῆς καλλιέργειας ἐν Ἑλλάδι. θέλω νομίσαι τὸν ἑαυτὸν μου εὐτυχῆ, ἐὰν δυνηθῶ νὰ φέρω ἔστω καὶ μικρὸν ἀποτέλεσμα καὶ συντελέσω κατὰ τι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀναγκαιοτέρας ἐπιστήμης.

22 Ὀκτωβρίου 1864.

Ἐν Σκάλα Ὁρωποῦ.

Κ. Ι. ΠΑΠΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Τὰ κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἐν Χίῳ.

Τὴν 26 Ἰουλίου ε. ε, λίαν πρωτὶ προσεκλήθη παρὰ τοῦ Κ. Τρύφωνος Συριώτου, μικρὲμπόρου, ἵνα ἐπισκεφθῶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ, πάσχουσαν. Πάραυτα δὲ μεταβὰς ἐπληροφορήθη τὰ ἐξῆς.

Ἱστορικόν. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ εἰκοσαετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν, κράσεως καὶ ἔξεως λυμπατικοαιματώδους, πρωτοτόκος, ἔτεξεν εὐτυχῶς, καὶ διῆλθε καλῶς τρεῖς ἡμέρας. Τὴν τρίτην ὅμως μετὰ τὸν τοκετὸν ἡμέραν, αἰσθανομένη ἑαυτὴν καλῶς ἔχουσαν, ἠγέρθη τῆς κλίνης καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ παράθυρον, καθ' ἣν στιγμὴν μετέφερον ἐκεῖθεν τὸν νεκρὸν υἱὸν τοῦ Κυρίου Α. Ζυγομαλᾶ· (ὁ δωδεκαετῆς οὗτος υἱὸς ὑπέσχετο πολλὰ τῇ πατρίδι, ἀλλὰ τὸ ἀκόρεστον τοῦ Χάρωνος δρέπανον ἀφῆρπασεν αὐτὸν μετὰ τεσσαρακονθήμερον νόσον τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἀπολήξαντος ἄς ἐπληροφορήθη ἐπὶ τέλους εἰς πυρετὸν διαλείποντα ἀμφημερινὸν τακτικόν, συνοδευόμενον μετὰ μικρᾶς διάρροιας. Δυστυχῶς ἡ ταννικὴ κίνη ἐν τῷ τόπῳ εἶναι ἄγνωστος.) Συνάμα δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔλαβε καὶ ζωμὸν κρέατος. Περί τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, προσβληθεῖσα αἰφνης ὑπὸ κεφαλαλγίας καὶ πυρετοῦ, κατεκλίθη. Αὐθωρεὶ δὲ προσεκάλεσαν καὶ τὴν μαίαν, Κυρίαν τινὰ Χίαν, διατρούσασαν μὲν χρόνον τινὰ καὶ ἐν Ἀθήναις χάριν δῆθεν σπουδῶν, καὶ τούτου ἕνεκα ὀνομαζομένην *Ἀθηναίισαν* μαμήν, ἀλλ' ὀλίγον, φρονοῦμεν ὠφελθεῖσαν, διότι πλὴν τῶν ἄλλων ἡ Κυρία αὕτη καὶ τὸν ἱατρὸν ἐν

γένει μετέρχεται καὶ βότανα δραστήρια παρέχει εἰς τὰς στείρας ἐπὶ τῇ ῥητῇ ὑποσχέσει τῆς τεκνοποιίας.

Ἡ μαῖα λοιπὸν αὕτη προσκληθεῖσα, ἐξετέλεσε κατὰ τὰς ἱατρικὰς αὐτῆς ἐμπνεύσεις· καὶ πρῶτον μὲν διέταξε φλεβοτομίαν, δεύτερον δὲ ἐπίθεσιν βδελλῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, καὶ τὸ τρίτον, ὅπερ δὲν εἶπον εἰς ἐμὲ οἱ περὶ τὴν πάσχουσαν, ἐχορήγησεν ἱατρικά. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο τὴν προτεραιάν τῆς προσκλήσεως ἐμοῦ.

Συμπτώματα. Εὖρον τὰ ἐξῆς· ἡ ἄρρώστος μετὰ τὰ ἐνεργηθέντα διήλθε νύκτα ὀχληροτάτην· ἡ κεφαλαλγία καὶ ὁ πυρετὸς ἐγένοντο ἰσχυρότατα· προσετέθησαν μάλισα καὶ λειποθυμίαι συχναὶ καὶ λίαν ὀχληραί· σφιγμοὺς μὲν εἶχε 120 συχνούς, ταχεῖς, σκληροὺς· δέρμα δὲ, ξηρὸν, θερμὸν καὶ ὑποπέλιδνον, κεκαλυμμένον ὑπὸ κεγχρώματος· γλῶσσαν ὑγρὰν μὲν, ἀλλὰ ῥυπαράν, λευκὴν, μὲ θηλὰς ἐξωδηκυίας καὶ κατὰ τὸ μέσον ἐπίχρισμα φαιόν· δίψαν ἀκόρεστον καὶ δυσκοιλιότητα, πίεσιν κατὰ τὸν θώρακα, ἐπὶ πάσης βαθείας εἰσπνοῆς, γινομένης πρὸς ἀνακούφισιν. Διὰ τῶν θετικῶν μέσων οὐδὲν οὐδαμοῦ ὄργανον (σπλάγχχον) παρεῖχε σημεῖα ἐντοπισμοῦ νοσηροῦ ἀπογεννηήματος. Ἐντελὴς ὑπῆρχε τότε ἐπίσχεσις τῶν λοχειῶν, τοῦτο δὲ ἦν τὸ μόνον θετικὸν σημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζας ὡς ἐπὶ τινας βάσεως τὰ ἔμμεσα συμπτώματα ἀπετέλεσα τὸ ὅλον τῆς διαγνώσεως, συμβοηθὸν ἔχων κατὰ τοῦτο μόνον τὴν ἀποκλειστικὴν μέθοδον.

Ἀναμνηστικόν. Ἡ πάσχουσα διήλθε τὸ ἔρχεσθαι τῆς ζωῆς τῆς διάστημα μέχρι τῆς παρουσίας νόσου πλήρης σχεδὸν ὑγείας, κατὰ τὴν ἰδανικὴν σημασίαν τῆς λέξεως· τοῦτο δὲ ἦν εὐτύχημα μὲν ἀφ' ἐνός, δυστύχημα δὲ ἀφ' ἐτέρου, καθόσον ὅσον ὑγιῆς διετέλεσεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὑπ' οὐδεμιᾶς προσεβλήθη νόσου, πρὸς δὲ καὶ ὅσον εὖρωτος εἶναι, ἐπὶ τοσοῦτον βαρυτέρα εἶναι καὶ ἡ πρόγνωσις ἕνεκα τῆς ἰσχύος, μεθ' ἧς προσβάλλει τὸ ὀξύ νόσημα τὸν μὴ οἰκειωθέντα μὲ τὰς νοσηρὰς ἐπιρροὰς ἄρρώστον.

Διάγνωσις. Ἐπιλόχιος πυρετός. Μόνον τὸ ὄνομα τοῦτο παρέχει εἰς τοὺς ἰατροὺς ἱκανὸν, νομίζω, τεκμήριον τῆς σπουδαιότητος τοῦ νοσήματος, καθ' ὅσον ὅσῳ τοῦτο εἶναι σπουδαῖον καὶ ὀξύ, τόσῳ ὁ ἰατρός εἶναι καταδεδικασμένος νὰ μένῃ ἐνίοτε μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας, καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐνεργῇ τι σπουδαῖον, εἰμὴ, ὅταν τὸ νόσημα προσβάλλῃ καίριόν τι ὄργανον.

Θεραπεία. Ἐχορήγησα τῇ λεχωίδι ὑπακτικὸν καὶ μετ' αὐτὸ ἔγχυμα ἀνθέων φιλούρας, ἠνωμένον μετὰ γαλακτώματος γλυκεῖον ἀμυγδάλων. Συγχρόνως παρήγγειλα τὴν ἐπικάλυψιν τοῦ σώματος διὰ φλανέλας, καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο ἐνόμιζα πρόσφορον πρὸς ἡσυχίαν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς διαφορήσεως. Τὴν ἐσπέρην τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπισκεφθεὶς αὐτὴν καὶ αὖθις, εὔρον τὰ ἐξῆς. Σφιγμοὺς 100, ὑποκλήρους, πληρεστέρους καὶ μαλακοτέρους· ἰδρώτα μέτριον· τὸ δ' ἐξάνθημα, ἐπανακάμψαν κατὰ τινὰ μέρη, ἐδείκνυσεν ὄργανισμόν τινα, ἀλλὰ κατ' ἄλλα τινὰ μέρη τὸ δέριμα κατείχετο ὑπὸ νωθρότητος, καὶ ἡ διὰ τοῦ δακτύλου πίεσις βραδείαν ἐπέτρεπε τὴν ὑποστροφὴν τοῦ ἐκθλιφθέντος αἵματος. Τὸ ὑπακτικόν, ἐπενεγκὸν τὸ ἀποτέλεσμα, μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῆς γλώσσης, ἥτις ὡς γνωστὸν εἶναι τὸ κάτοπτρον τοῦ γαστρο-εντερικοῦ σωλήνος· τὸ φαῖον καὶ πᾶχὺ ἐπίχρισμα αὐτῆς μετεβλήθη εἰς λευκόν· περὶ δὲ τὰ πλάγια καὶ τὸ ἄκρον τὸ ἐπίχρισμα τοῦτο ἐγένετο καθαρὸν καὶ λεπτόν· δίψα μὲν ὑπῆρχε μετρία, κεφαλαλγία δὲ μετριοτέρα· ἐν γένει δὲ ἡ κατάστασις τῆς λεχωίδος ἂν δὲν ἐφαίνετο χεῖρως τῆς τῆς πρώτης, οὐχ ἦττον διέμενε στάσιμος, ἀλλὰ πάντοτε ὑπῆρχε σπουδαία, ἐνόσω δὲν ἤθελον παρουσιασθῶσι τὰ λόγια. Τότε παρήγγειλα τὴν ἐξακολούθησιν τῶν διαφορητικῶν ποτῶν μετὰ τῶν μαλθακῶδων καταπλασμάτων ἐπὶ μὲν τῶν ἐξωτερικῶν γεννητικῶν μορίων ἐκ λινοσπέρματος καὶ χαμαιμήλων, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπογαστρίου ἐκ μόνου λινοσπέρματος.

Τὴν ἐπομένῃν πρώταν 27 Κυριακὴν, κατεχόμενος ὑπὸ ἀνησυχίας τοῦ νὰ ἀκολουθήσω τὴν πορείαν τῆς νόσου κατὰ βῆμα, ἐπεσκέβην λίαν πρῶτ' τὴν πάσχουσαν, ἐπληροφορήθην δὲ τὰ ἐξῆς. «Ὅτι ἡ πάσχουσα διῆλθε τὴν νύκτα ἀνησυχῶς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὅπως τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκοιμᾶτο, »διακαπτομένου τοῦ ὕπνου αὐτῆς ὑπὸ μικρᾶς στενοχωρίας· ἡ κεφαλαλγία ἠλαττώθη, ἡ δίψα καὶ ὁ πυρετὸς ἐμετριάσθη, καὶ »τὸ ἐξάνθημα ἦτο κατὰ τι ζωηρότερον, ἐπακολουθοῦντων ἰδρώτων ἀφθονοτέρων.» Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἐματαίωνα τὰς ἐλπίδας μου ὡς πρὸς τὴν εὐτυχῇ διεξαγωγὴν τῆς νόσου, ἦτο ἡ παντελὴς στέρσις τῶν λοχίων. Παρήγγειλα λοιπὸν τὴν ἐξακολούθησιν τῶν τῆς προτεράϊας διαφορητικῶν ποτῶν, προσθέσας ἀφέψημα τῆς ρίζης τῆς ἀλθαίας.

Ἡ ἀρρώστος παρεπονείτο ἐκ τινος δειλίας καὶ προαισθήματος λυπηροῦ, ὡς φοβουμένη περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς, δι' ὃ καὶ μὲ παρεκάλει νὰ τὴν ἐπισκέπτωμαι συχνότερον.

Περὶ τὴν 11 π. μ. ἐπεσκέφθην καὶ αὖθις αὐτὴν. Ἡ κεφαλαλγία τότε ἦτο μικρὸν τι ἐπηρεζήμενη, ἐπίσης καὶ ἡ στενοχωρία· τὸ δὲ δέρμα καὶ πάλιν εἶχεν ἀποκασταθῆ αὐχμηρὸν, οἱ σφιγμοὶ ἐπέμενον εἰς τὴν αὐτὴν τῆς πρωίας κατάστασιν, 100 δηλ. τὸν ἀριθμὸν, ἄλλως δὲ ἦτον ὑπόσκληροι, πληρέστεροι καὶ βραδύτεροι. Τὸ ἐξάνθημα ὠχρίασεν, ἡ ἐπιλόχιος κάθαρσις ἦτο εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν. Ἡρώτησα τὴν πάσχουσαν ἂν εὕρισκετο εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν εἰς οἶκον καὶ τὴν πρωίαν, αὕτη δὲ μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἐκτὸς τῆς μικρὸν αὐξηθείσης κεφαλαλγίας, κατὰ τ' ἄλλα ἔχει καλῶς, ὥς καὶ τὴν πρωίαν. Ἰποπτευόμενος δὲ μήπως ὀπισθοδρομήσωσιν οἱ ἰδρώτες, παρήγγειλα νὰ προσθῶσι τὰ ἐξῆς. Μετὰ τὴν θέρμανσιν κεράμῶν νὰ περιβρέξωσι ταύτας μὲ ὄξος ἢ μὲ ὕδωρ καὶ περικαλύψαντες μὲ σπληνία νὰ θέσωσι ἀνὰ μίαν ἐξ ἐκατέρων τῶν μηρῶν καὶ μίαν περὶ τοὺς πόδας, ὅπως δι' αὐτῶν σχηματίσω ἀτμόλουτρον, δι' οὗ ἐπαναφέρω τοὺς ἐλαττωθέντας ἰδρώτας, καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ ἐξανθήματος. Περὶ μεσημβρίαν δὲ προσῆλθε χωρικός καὶ μὲ προσεκάλεσε νὰ μεταβῶ εἰς χωρίον *Καταρράκτην*, δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἐπέχον τῆς πόλεως, πρὸς ἐπίσκεψιν ἐτέρου τινὸς ἀρρώστου, πάσχοντος ἐκεῖ βαρέως. Ἐτοιμάσας τὰ διὰ τὸ χωρίον φάρμακα, παρήγγειλα νὰ ἐπισαχθῇ ὁ ἵππος καὶ ἐν τῷ μεταξὺ μνέθειν νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ αὖθις τὴν λεχωίδα, ἦτο δὲ 2 ὥρα μ. μ. καὶ εὗρον αὐτὴν εἰς κρεῖττονα κατάστασιν, ἐπανεληθόντων τῶν ἰδρώτων, ἐλαττωθείσης καὶ αὖθις τῆς τε κεφαλαλγίας καὶ στενοχωρίας. Τότε παρήγγειλα νὰ ἀφαιρέσωσι τὰ προκαλέσαντα τὸν ἰδρώτα, μὴ ἐμπέσωμεν πάλιν εἰς τὸ ἀντίθετον, εἰς τὸν ἐκ τοῦ ὑπερέρεθισμοῦ δηλ. τοῦ δέρματος πυρετόν. Οἱ σφιγμοὶ ἦτο οἱ αὐτοί, οἵοι καὶ κατὰ τὴν πρωίαν. Ἐπομένως ἡ κατάστασις αὕτη, μολονότι στάσιμος, δὲν ἦτον ὁμῶς καὶ ἀπελπιστική, ὥς τοιαύτης οὕσης τῆς φύσεως τοῦ νοσήματος. Εἶπον λοιπὸν τῷ συζύγῳ καὶ τῇ μητρὶ τῆς πασχούσης, ὅτι ἀπέρχομαι ἤδη εἰς χωρίον *Καταρράκτην* καὶ τὴν ἐσπέραν ἐπανερχόμενος θὰ ἰδῶ τὴν ἀρρώστον. Καθ' ἣν δὲ σιγμὴν κατηρχόμεν τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας τῶν, τοῖς εἶπον πιθανὸν ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ἀπουσίᾳ μου νὰ ἐπανελθῇ στενοχωρία τις, μὴν ἀνησυχῆσητε παντάπασι, ἐπειδὴ τοιαῦτα εἶναι τὰ παιγνίδια τῆς νόσου· τότε ἀμέσως ἡ μήτηρ τῆς πασχούσης, γυνὴ ἄλλως τε ἀπαιδευτος, μοὶ λέγει, ἀδὲν ἔχεις κανέν ἱατρικόν, τὸ ὅποιον νὰ τῆς δώσωμεν διὰ νὰ τῆς φέρῃ αἷμα ἀπὸ κάτω;» γνωρίζων τὴν πρὸς τοὺς ἀγύριους κλίσιν τῶν ἀμαθῶν καὶ θέλων νὰ προλάβω ὀλεθρίαν τινὰ ἐπέμβασιν,

ἐπρόσθεσα ὅτι τὰ ἱατρικὰ, ἅτινα δίδω, ἔχουν αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν καὶ ἡσύχασον.

Ἄς ἐγκαταλείψω ἤδη τὴν ἀτυχῇ πάσχουσιν εἰς τὸ θλιβερόν αὐτῆς πεπρωμένον, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος Θεὸς ὑπέστη, καὶ ὅπερ τὸ δειλὸν προαίσθημα, τὸ ἐκφρασθέν μοι περὶ τῆς ζωῆς της, προσήγγιζε, καθόσον τὴν ἐσπέραν ἐπανελθὼν, εὖρον αὐτὴν ψυχορῶραγοῦσαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φονευθεῖσαν.

Ὡ πόσα δυστυχῇ θύματα, καὶ πόσαι οἰκογένειαι δὲν καλύπτονται μὲ τὸ μελανὸν κάλυμμα τοῦ ἀκορέστου Χάρωνος, μεταχειριζομένου πρὸς τοῦτο εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς κατεχομένους εἰσέτι ὑπὸ τῆς ἀμαθείας, τοὺς ἀγύρτας. Ὡ ἐπανέλθω εἰς τὸν τρόπον τοῦ φόνου, ἀλλ' ἄς ἐγκαταλείψω τὸ δυστυχὲς τοῦτο πλάσμα εἰς τὴν τύχην του, καὶ ἄς παρεκτραπῶ κατὰ τι πρὸς κοινωφελῇ ἐπίσης σκοπὸν, ἵνα ἐκθέσω τινὰ περὶ ἀνατροφῆς ἐκάστου λαοῦ κατὰ τὸν τόπον του.

Μολονότι τὰ κυνικὰ καύματα τοῦ ἡλίου παρενοχλῶσι τὸν ὁδοιποροῦντα, μόλα ταῦτα, τὴν προσοχὴν τοῦ διερχομένου ἐκ τοῦ Κάμπου ἀποσπᾷ ἢ κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις, 40—50 βημάτων καὶ ἀμέσως ἐκ τῆς πόλεως ἀνερχομένη ἀνδρῶσις μεγαλοπρεπῶν καὶ ὅλως ἐνετικῆς κατασκευῆς πύργων. Τὰ ἀληθῆ ταῦτα μέγαρά, τὰ πολλὴν μὲν καὶ πομπώδη ἔχοντα τὴν ἐξωτερικὴν ἐπίδειξιν, στερούμενα δὲ καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ἐσωτερικῆς ἐλληνικῆς καλλιτεχνίας, τὰ ἀξίζοντα μετὰ τοῦ περιβόλου των πεντήκοντα καὶ πλειοτέρας χιλιάδας δραχμᾶς, σοὶ ὑπενθυμίζουσιν διαβάτα τοὺς εὐδαίμονας καὶ πλουσίους κατοίκους τῆς νήσου· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς θύρας κειμένη ἐπιγραφή σοὶ καταδηλοῖ τὸν χρόνον καθ' ὃν μετεκόμισαν οὗτοι ἐντῇ πατρίδι αὐτῶν τὸν πλοῦτον· ὁ χρόνος δὲ οὗτος συμπίπτει νῦν ἦναι ὁ τῆς ἀναστάσεως ἀπάσης τῆς Εὐρώπης κατὰ τοῦ μεγαλειτέρου γίγαντος τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, κατὰ τοῦ Ναπολέοντος δηλ. τοῦ Α'. Ἀπάντων ἡ ἐποχὴ τῆς οἰκοδομῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1820. Ἀληθῶς ἄρα ὁ πρακτικὸς καὶ σκοπιμώτατος λόγος τοῦ Κυρίου Γ. Σουρία, γυμνασιάρχου, εὐφραδῶς ἐκθέσαντος τὰς δύο μεγάλας ἐποχὰς τῆς Χίου, μᾶς ἐγοήτευσε, μάλιστα δὲ μᾶς ἐγοήτευσεν ἡ ἔμμεσος ἀπεικόνισις τῆς παρούσης τοῦ τόπου καταστάσεως, οὐδεμίαν ἠθικὴν πρόσδον ἐπιφαινούσης καὶ τὰ πάντα (τὴν ἐπανάκαμψιν δηλαδὴ τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς εὐημερίας τοῦ τόπου,) ἐκ τῆς νέας γενεᾶς προσδοκούσης. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐποχὴν τὸ δημοτικὸν νοσο-

κομῆτον περιέβαλπεν 160 ἀρόωστους, σήμερον δὲ ἔχει 15 γέροντας καὶ τούτους μανιώδεις. Περί τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου, ξένοι πτωχοί, Ἕλλην τὸ γένος καὶ τὴν ὑπηκοότητα, προσβληθεὶς ὑπὸ εὐλογίας, παρ' ὀλίγον νὰ ἀποθάνῃ ἐν ὑπαίθρῳ· ἔσωσε δὲ αὐτὸν μόνον ἡ ἰδιαιτέρα φιλανθρωπία καὶ ἡ τοῦ διευθύνοντος τὸ ἐλληνικὸν προΐενειον· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον τῆς ὁδοιπορίας. Μέχρις οὗτου μεταφέρεις τὸ βλέμμα σου ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ ἐκ λαξευτοῦ λίθου ὠκοδομημένου πύργου, τέρπεσαι ὑπὸ τῆς θέας τῶν κλάδων τῶν πορτοκαλῶν καὶ λεμονιῶν, ὑπερκειμένων τοῖς αὐλατείχοις, καὶ ἐνιαχοῦ ἀναμειγμένων μετὰ τῶν κλάδων καὶ ἄλλων δένδρων, πρὸ παντῶν τῶν ἀειθαλῶν ἐλαιῶν· ἀλλαχοῦ δὲ ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν σου εὐώδης ἀτμοσφαῖρα, ἔνθα διανοίγεις τοὺς ῥῶθωνάς σου, ὅπως ἔτι πλέον διαρκέσει ἡ ἀναπνοή σου, καὶ ἐνίοτε ἀκούεις τὴν μονότονον καὶ μαλαγχολικὴν φωνὴν τῆς ὑδραυλικῆς ἐντοπίου μηχανῆς (τοῦ μαγγανοπηγᾶδου).

Ὅτας καὶ ἂν ὁδοιπορήσῃς ὥρας, καὶ ὅπου ἂν ἤθελες διψήσῃς, εἰσίσκεις ἀμέσως ὕδωρ νὰ κατασβέσῃς τὴν δίψαν σου· ἀληθῶς τῆς γεωργικῆς τάξεως ἐν Χίῳ ἡ φιλοπονία, ὡς πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὸν μεισαχμητισμὸν αὐτῆς εἰς ὅσον ἔνεστι καρποφόρον, εἶναι ἀπαράμιλλος.

Εἰς ἀπόστασιν 5—6 ὥρων ἀπὸ τῆς πόλεως μεταφέρει κόπρον, ἵνα παχύνῃ τὴν γῆν. Ἡ μόλις ὀκτάωρον τετραγωνικὴν διάστασιν ἔχουσα νῆσος, ἧς μάλιστα τὸ ἥμισυ κατέχεται ὑπὸ ὀρέων καὶ λόφων, διατρέφει 60 χιλιάδας κατοίκων· κατὰ συνέπειαν ὁ γεωργός, μικρὸν τεμάχιον γῆς κατέχων, προσπαθεῖ, ἵνα πορισθῇ ἐξ αὐτοῦ ὅσον ἔνεστι πλείονα προϊόντα. Ἐντὸς ἐνὸς στρέμ. γῆς, φυτευμένου κλήματα, σπείρει ἢ φυτεύει ὁ γεωργὸς τῆς Χίου καὶ τὰ ἐξῆς· κατὰ μὲν τὴν περιφέρειαν ἐλαίας· ἀμυγδαλὸν δ' ἐν τοῖς μεταξύ διαστήμασιν συλέας· καθ' ὅλον δὲ τὸ ἐντὸς, κατ' ἀ. αλόγους ἀποστάσεις φυτεύει μικράς μὲν ἀλλὰ λίαν καρποφόρους ἀμυγδαλέας, αἵτινες δύνανται νὰ καλλιεργηθῶσι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τὸ φθινόπωρον συλλέγει τὰ φύλλα τῶν κλημάτων, τῆς συκῆς καὶ μωρέας, μετὰ τὰ ὅποια διατρέφει τοὺς βόας καὶ ἡμιόνους κατὰ τὸν χειμῶνα. Μετὰ ταῦτα σπείρει ἐντὸς τῆς ἀμπέλου κριθήν, τὴν ὁποίαν, ὠριμάσασαν, ἐκοιζώνει, τρέφει δι' αὐτῆς τὰ ζῶα τοῦ ὁπότε δίδεται χλωρά, τὴν δὲ λοιπὴν ἀποξηραίνει, καὶ σχηματίζει τὸν σανὸν τοῦ καλλιεργῶν δὲ τὴν ἀμπέλον, φυτεύει ἐν αὐτῇ καὶ ἐρεβύνθους, καὶ σκόροδα ἢ καὶ ἄλλα

εἶδ' ἰδὼς πρὸς γρῆσιν τοῦ. Ἄς ἐπανεέλθω εἰς τὴν ὁδὸν μου. Μόλις διέλθεις τὸν Κάμπον, ἐκ δεξιῶν μὲν ἀρχεται ἡ ὁδὸς Νιοχωρίου· ἐξ ἀριστερῶν δὲ μεταβαίνεις εἰς τὰ μεσημβρινὰ μαστιχοχώρια· εἰάν τις ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν ταύτην, ἥτις βαθυμῆδὸν λαμβάνει τὸ ἀνωφερές, παρουσιάζεται εἰς τὰ βλέμματα τοῦ ὁδοιπόρου, ὅστις μόλις λάβει ἀναψυχὴν ἐκ τῆς διαρκoῦς θέας, ἑτέρα θέα ἔτι λαμπροτέρα· ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἐκ τῆς ἀπολήξεως τοῦ ὄρους Ἐπόους· καὶ πρὸς δυσμὰς μὲν βλέπει τις βουνὸν μικρόν· πρὸς βορρᾶν δὲ, λόφους καταφύτους· πρὸς μεσημβρίαν δὲ, λεκάνην ἐν εἶδει κύκλου· ἐν τῷ μεσῷ δὲ αὐτῶν τῶν βουνῶν καὶ λόφων κεῖνται κωμοπόλεις καὶ χωρία, ἅτινα ἅπαντα εἰσὶν ἐνετικῆς τέχνης· διάφοροι δὲ οἰκοδομαὶ μεταξὺ τῆς συδένδρου καὶ καταπρασίνου ταύτης λεκάνης σοὶ παριστῶσι διὰ τῶν ιδιομόρφων καὶ πυραμοειδῶν τῶν πλείστων ὄροφῶν των πανόραμά τι τῶνδ' ἐμαγευτικόν. Εἶναι δὲ τὰ χωρία ταῦτα τὰ ἐξῆς· τὰ μὲν ἀμέσως δεξιὰ τῆς ὁδοῦ καλοῦνται Νιοχώρια· ἔπειτα δὲ κεῖται τὸ Βασιλιόνικον, ὁ Χαλκίδς, οἱ Βαβύλοι, τὸ Βερβεράτο, ἡ Ζυφιά, ὁ Δαφνῶν, αἱ Καρίαι, ὁ ἅγιος Γνώργιος Συκούσης, ἡ Σκλαβιά, ἥτις ἔχει ἀφθόνους ψυχροτάτας πηγὰς, τὸ Θολὸν ποτάμι, κτλ. Ἐξ ἀριστερῶν, ἀνερχόμενος τὸ ἀνωφερές τῆς ὁδοῦ, εὐρίσκεσαι εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὑπερκειμένου ὑψηλοῦ λόφου τοῦ ἁγίου Μηνᾶ· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὑπάρχει καλῶς ὠκοδομημένον μοναστήριον, ἔχον αὐλότοιχον ἐκ δέκα περίπου στρεμμάτων καὶ κελιά, ἔχοντα ὕψος 8 καὶ 10 μέτρων.

Τοιοῦτον ὁρίζοντα, ὅποιον παρουσιάζει ὁ λόφος οὗτος μὲ τὴν ὑποκειμένην ζωγραφικὴν πεδιάδα, νομίζω, ὀλίγα μέρη τοῦ κόσμου ἀπέκτισαν.

Εἰς τὸν ἐπισκεφθέντα ὅμως ἀπαξ τὸ μοναστήριον τοῦτο εἰς τὸν προσειδόντα ἐκ τοῦ δώματος τοῦ αὐλοτοίχου τὸ τερπνὸν τοῦτο θέαμα, τὸ μικτὸν φυσικῆς καὶ τεχνικῆς καλλονῆς, καὶ εἰς τὸν ἐμπλησθέντα ἐκ τοῦ θαύματος τούτου μεγάλης τέρψεως, καταλαμβάνει λύπη ἄφατος καὶ βαρεῖα, ἅμα εἰσέλθῃ ἐν τῷ νῶϊ, τῷ κειμένῳ ἐν τῷ κέντρῳ. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ, ἐστρωμένου πλάκων μαρμαρίνων, ἀνακαλύπτει τὰς ἐντυπώσεις, ἃς ἀφῆκαν τὰ κατακαέντα ἐντὸς αὐτοῦ ἄθωα πλάσματα, γυναῖκες, παῖδιά καὶ γέροντες· ἐνταῦθα μὲν δικρίνεις ἀπεικόεσμα προσώπων ἐκ τῆς ἐμποτίσεως τοῦ λίπους, ἐκεῖ δὲ τὰς χεῖρας, καὶ ἀλλαχοῦ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος. Ὁ φοικώδης δαίμων, ἥθελε, φαίνεται, τοιαύτην τινὰ τέρψιν, τὸ νὰ ζωγραφισθῶσι

δηλαδή δι' αἱμάτων χριστιανικῶν ἐν τῷ ἐδάφει αἱ εἰκόνες τῶν κατακαέντων ἀνθρώπων μὴ ζητήσεις περιέργε διαβάτα νὰ ἴδῃς τὰς δεξαμενάς, διότι αὐταὶ γέμουσιν ὁστών, καὶ ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν ᾠθάνθης ἐκ τῆς μεγαλοπρεποῦς φυσικῆς καλλονῆς τῆς θέσεως, θὰ ὑποπέσῃς εἰς τὴν ὀδυνηροτέραν μελαγχολίαν· καὶ ἐὰν μὲν ἔλθῃς ἐνταῦθα μόνον χάριν τέρψεως ἐκ τῆς θέας τῆς φυσικῆς καλλονῆς, ἡ περιέργειά σε φέρει καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, τότε ἀπώλεσες τὰ πάντα· οὐδ' ἔχνος σοὶ μένει ἐκ τῆς τέρψεως· ἐὰν ὅμως ἔλθῃς ἵνα ἴδῃς τὰ πάντα, τότε προτίμησον νὰ ἴδῃς πρῶτον τὸν ναόν, ἵνα γλυκάνῃ μετὰ ταῦτα τὴν θλίψιν σου ἡ θέα τῆς φύσεως· ἄλλως τὰ πάντα ἀπώλεσες· τοιοῦτος εἶναι ὁ συνειρμὸς τῶν ἰδῶν, τοιοῦτος ὁ κόσμος, οὐδὲν καλὸν ἄμικτον κακοῦ καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Ἀλλ' ἔλθε ἤδη Ἕλλην ἀναγνώστα νὰ ἴδῃς τὰ στύγεα ἔργα τῶν πολεμίων καὶ ἀνδρῶν (1).

Ὅποια λυπηρὰ σύγκρισις μεταξὺ τοῦ ποιήματος τοῦ Κ. Ὁρφανίδου ὁ ἅγιος Μητᾶς καὶ τοῦ τοῦ μακαρίτου Ζαλακώστα· τὸ μὲν πρῶτον παριστάνει τὸ τραγικὸν τέλος τῶν ἐξακισχιλίων ψυχῶν, τῶν κεκλεισμένων ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τούτου καὶ προφυλαχθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ τούτου προφυργείου εἰς ὀλίγην μόνον ὥραν· ἐπὶ τέλους, ἐξαντληθείσης τῆς πυρίτιδος, τὰ θύματα ἔλαβαν τοὺς πελέκεις, καὶ λίθους ἀνὰ χεῖρας, ἵνα ἀντιτάξωσιν ἀσθενεῖς δυνάμεις κατὰ μυριάδος πολεμίων· τὸ δὲ παριστάνει τὴν ὅλως ἀντίθετον ποίησιν τοῦ ἡρώϊσμου τοῦ Ἕλληνο. Εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς, ἑκατοστὺς γενναίων ἀρματωλῶν, ὀχυρωθεῖσα ἐντὸς ἀσθενεστάτου περιβόλου, ὑπερασπίσθη γενναίως ἐφ' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπολέμησε καὶ ἀπέκρουσε τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους ἐξακισχιλίων πολεμίων, φονεύσασα 500, καὶ ἀπωλέσασα ἕνα μόνον· τὴν δὲ νύκτα, ἐγκαταλείψασα τοὺς τοίχους εἰς τὴν διάκρισιν τῶν πολεμίων, ἀνεχώρησεν ἀβλαβῆς, ἀφήσασα τὸν ἐχθρὸν νὰ ὀνειρεῖται τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν θυμάτων του κατὰ τὴν ἐπομένην τῆς πρωῒας ἐφοδὸν. Ὡφέλιμος μὲν ἡ τοῦ Κ. Ὁρφανίδου ποίησις, ἀλλ' ἔτι ὠφελιμωτέρα ἡ τοῦ μακαρίτου Ζαλακώστα. Ὅποια ὅμως διαφορὰ χαρακτῆρος μεταξὺ τῶν εἰς

(1) Καθ' ὃν καιρὸν τοιαῦτα διεπράττοντο ἐν Χίῳ, ἦλθεν ἐκ Σμύρνης Ὀθωμανὸς τις ὀπλαρχηγός, ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ πάραυτα ἐπεβιάσθη, εἰπὼν, ἐδῶ δὲν εἶναι πόλεμος, ἀλλὰ σφαγὴ καὶ διαρπαγὴ ἀνθρώπων.

ἐκάτερον τῶν μερῶν τούτων πολιορκουμένων Ἑλλήνων ! μήπως ἄρα γε ὁ Χίος δὲν εἶναι Ἕλληνα ; ὅχι ἀναγνῶστα, εἰς ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα καὶ ἂν ἐδόθη οὗτος εὐδοκίμησε, δὲν ἐπλάσθη μόνον διὰ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον· καὶ ὡς φιλόλογοι, καὶ ὡς νομικοὶ καὶ ὡς ἱατροὶ καὶ ὡς στρατιωτικοὶ εὐδοκίμησαν οἱ Χίοι. Ἦτο λοιπὸν τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματος καὶ ὁ ἐπισωρευθεὶς πλοῦτος, ἅτινα κατέστησαν αὐτοὺς νωθροτέρους καὶ εὐαλωτοτέρους· εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας. Ποίαν ὠφέλειαν ἐπορίσθησαν οἱ Χίοι ἐκ τῶν χρυσῶν δίσκων, τῶν πολυτελῶν ἐπίπλων καὶ τῆς λοιπῆς πολυτελείας, ὁπόταν δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν σύζυγον, τὰ τέκνα καὶ τὴν κόρην τῶν ἀτιμαζόμενα ἔμπροσθεν αὐτῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων ; καὶ ποίαν ὠφέλειαν ἐδύναντο νὰ πορισθῶσιν ἐκ τούτων, ὅτε ἐστεροῦντο ἐνὸς ὅπλου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξάσκησις δὲν ἀπαιτεῖ χρόνον πλείονα τοῦ μηνός ;

Ἄς ἐννοήσωσι λοιπὸν ἤδη οἱ λέγοντες, ὅτι ὁ Χίος ἐπλάσθη μόνον διὰ τὸ ἐμπόριον πόσον κοῦφοι φαίνονται, στεροῦντες καὶ προσβάλλοντες οὕτω τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς τοῦ Ἕλληνος καὶ ἐν γένει τῶν κατοίκων τῆς Ἀνατολῆς. Μὴ τάχα σήμερον ἄνθρωποι μεγίστης σημασίας καθ' ὅλους τοὺς κλάδους, δὲν ἦσαν υἱοὶ ἐμβαλωματῶν, γεωργῶν, καὶ μηδαμινῆς καταγωγῆς ; πέπρωται λοιπὸν μόνον τοῖς Χίοις νὰ μεταδίδωσι τὸν χαρακτῆρά των εἰς τὰ τέκνα των ὡς πάλαι ποτὲ οἱ Αἰγύπτιοι μετεβίβαζον κληρονομικῶς εἰς τὰ τέκνα των τὴν ἰδίαν αὐτῶν τέχνην ; Ὅχι ὁ Ἕλληνα ὀφείλει χάριν τοῦ ἐθνισμοῦ του καὶ τῆς πατρίδος του νὰ θυσιάῃ τὸ πᾶν· χάριν δὲ τοῦ κοινοῦ, νὰ παραβλέπῃ τὸ ἴδιον συμφέρον, καὶ αἰέποτε ν' ἀμύνεται ὡς λέων ὑπὲρ πίστεως, πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας· ἀδελφὰ τῆς εὐημερίας τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ συμβαδίζωσιν ἡ ὕλική μετὰ τῆς ἠθικῆς προόδου· καὶ ἡ μὲν ὕλική πρόσδος δύναται νὰ λείψῃ, ὡς ἔλειπεν ἐκ τοῦ Φωκίωνος, τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Ἀριστείδου καὶ λοιπῶν· ἡ ἠθικὴ ὅμως πρόσδος αὐτῶν ὑπῆρξεν ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἐξ αὐτῆς ἐδιδάχθη, διδάσκεται καὶ διδασκῆσεται ἅπας ὁ παλαιός τε καὶ νεὸς κόσμος. Ἐν ᾧ δὲ οὐδὲ κόκκος χρυσοῦ ἐσώθη ἐκ τῶν μυθωδῶν θησαυρῶν τοῦ Κροίσου, ἐσώθησαν ὅμως οἱ τοῦ Φωκίωνος, οἱ τοῦ Δημοσθένους, οἱ τοῦ Ἀριστείδου, καὶ οἱ τοῦ Σωκράτους θησαυροὶ, οἵτινες διαλάμπουσι καὶ φωτίζουνσιν ὡς ὁ ἥλιος. Ὅπως δὲ ὑμεῖς λέγεται σήμερον ὁ Χίος ἐπλάσθη διὰ τὸ ἐμπόριον, οὕτω καὶ ἀρχαῖος Σπαρτιάτης ἔλεγεν ἐπλάσθη διὰ τὸν πόλεμον, τούτέστι διὰ τὴν ὑπεράσπισιν πίστεως πατρίδος καὶ ἐλευθερίας. Ὁ Περικλῆς ὅμως

εἶπεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ φιλοσοφοῦσι καὶ πολεμοῦσι, καὶ εἶχε τῷ ὄντι δίκαιον, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐναυμάχησαν ἐν Σαλαμῖνι, ἐνίκησαν ἐν Μαραθῶνι, καὶ πανταχοῦ σχεδόν, ὅπου παρεβλήθησαν μὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἔλαβον τὰ πρωτεῖα. Ἄρα οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἀνώτεροι τῶν Σπαρτιατῶν. Ποία ψυχὴ, μουσοτραφεῖσα δὲν διέπλευσεν ἐκ περάτων τοῦ κόσμου πελάγη, δὲν διέβη ὄρη οὐρανομήκη, ἵνα ἴδῃ τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν; περιττὸν δὲ εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ μνημεῖα ταῦτα εἶναι μάρτυρες τοῦ μεγαλείου τῆς προόδου καὶ τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς εὐημερίας καὶ πολιτισμοῦ τῶν Ἀθηναίων. Ἄς δείξωσιν ἡμῖν τοιαῦτα ἔργα Πραξιτέλεια καὶ Φειδιακά οἱ πεφωτισμένοι εὐρωπαῖοι λαοὶ οἷα παρήγαγεν ἡ ἐκ δέκα πέντε ἑκατομμυρίων ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία τῆς Ἑλλάδος; πόσα τοιαῦτα ἔργα παρήγαγεν ἡ ἐξ ἐξήκοντα ἑκατομμυρίων Γερμανικὴ ὁμοσπονδία; δύναται νὰ μᾶς δείξῃ ἓνα Φειδιά; Ὡ πόσοι ἐκ τῶν εὐρωπαίων δὲν κολακεύονται ἔχοντες ὡς τιμαλφῇ ἀντικείμενα, ἓνα μόνον δάκτυλον, μίαν μόνην χεῖρα, μίαν ῥίνα, ἓνα πόδα ἀκροτηριασθέντος ἀγάλματος! ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν ταῦτα καὶ ἄς ἐπενέλθωμεν εἰς τὴν ὁδόν, ἐξ ἧς ἀπεπλανήθημεν.

Ἀναβάς τὴν κορυφὴν τῆς ἀνωφεροῦς ὁδοῦ, ἐγκαταλείπεις ὀπίσθεν τὸν τε Κάμπον μετὰ τῶν εἰς αὐτὸν ἀνηκόντων χωρίων τῆς Δεκάνης καὶ τὸν λόφον τοῦ ἁγίου· παρουσιάζεται δὲ τότε ἔμπροσθέν σου τὸ Ἰκάριον πέλαγος καὶ ἡ εὐάνδρος Σάμος. Ἐξακολουθῶν τὴν πορείαν σου, ἔχεις ἀριστερὰ τὰ κατωφερῆ τῶν λόφων καὶ τὴν ὑποκειμένην τούτων θάλασσαν τοῦ Μεγάλου Λιμένος, μέγας λιμνῶνας καλούμενος καὶ παρὰ τῶν ἐντοπίων. Ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ἐλικοειδοῦς ὁδοῦ, τῆς διερχομένης διὰ τῶν ὑπορειῶν τῶν καταφύτων λόφων, θαυμάζεις ἀληθῶς οὐχὶ πλέον τὴν φυσικὴν καλλονήν, ἀλλὰ τὸ ἐπιτετηδευμένον τῆς καλλιεργείας τῶν ἀγρῶν· ἐντὸς αὐτῶν δὲν εὐρίσκεις καὶ τὸν ἐλάχιστον λίθον.

Ἀνεπαισθήτως ἀφικνεῖσαι ὑπὸ τὴν Καλιμασσίαν, χωρίον καὶ τοῦτο κείμενον ἐπὶ λόφου, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου κεῖται καὶ σώζεται εἰσέτι πύργος τετράγωνος ἐνετικός· ἐνταῦθα κατεστράφησαν ἐπίσης πλεῖστα θύματα, φεύγοντα τὴν σφαγὴν καὶ συρρέσαντα ὡς εἰς ἀσφαλὲς διὰ τοὺς δημίους θυσιαστήριον. Οἱ πύργοι οὗτοι καὶ τὰ φρούρια, τὰ ὑπὸ τῶν ἑνετῶν δι' ἑλληνικῶν χειρῶν καὶ θυσιῶν ὠκοδομηθέντα, δεικνύουσι καὶ τούτων τὴν ἀγρίαν καὶ θάνατον χώραν, ἐξ ᾧ ὥρμήθησαν. Οὗτοι ἐζήτησαν νὰ περιφράξωσι διὰ τοῦ σιδήρου τὰς κατακτήσεις των, ἀλλ'

εἰς μάτην, κακὴν κακῶς καὶ οὗτοι ἀπωλέσθησαν. Ἐντεῦθεν τῆς Καλιμασσίας ἄρχεται ἡ τοῦ μαστιχοτόρου σχίνου καλλιέργεια· ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ ὁ ἀκόρεστος ὀφθαλμὸς καὶ ἡ περιέργεια τοῦ ἀνθρώπου ἀνανεώνουσι τὸ ἀντικείμενον τῆς θέας· κατὰ πρῶτον σὲ γοητεύει τὸ χλοερὸν θαυοπράσινον χρῶμα καὶ ἡ ἐν εἶδει τάπητος ἐπὶ τῶν καταφύτων ἀγρῶν εἰκὼν· ἔπειτα δὲ σὲ καταθέλγουσι τὰ διαυγῇ καὶ κρυσταλλώδῃ δάκρυα τῆς πολυπαθοῦς Χίρου, τοῦτέστιν ἡ τῆς μαστίχης ῥιτίνη, ἥτις, φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ὀύοντος καὶ ἀνατελλόντος ἡλίου, καθίσταται μαγευτικὴ καὶ νομίζει τις αὐτὴν ὡς ἐκκρεμεῖς ἀδάμαντας.

Ἄλλως τε ἡ μαστίχη φέρει τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς ἀδάμαντας ἐν τῇ νήσῳ. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἐνταῦθα ἡ ποικιλία τῆς ὕλης, ὥστε πολλάκις ὁ διαβάτης, διακόπτων τὴν πορείαν του, εὔχεται νὰ εἶχεν ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἡ ἐκείνης πύργον ὑψηλόν, ἐφ' οὗ καθήμενος ν' ἀπολαμβάνῃ ἔνθεν μὲν τὴν θέαν τοῦ χλοεροῦ πρασίνου χρώματος, διακοπτομένου ὑπὸ τοῦ λευκοειδοῦς κυματισμοῦ τῶν τῆδε κακείσε δισπαρμένων ἐλαίων, ἔνθεν δὲ τὴν ἀρωματικὴν αὐραν τῆς μαστίχης καὶ ἔνθεν τὴν θέαν πλοίου χιακοῦ, ὅπερ πλησίστιον πλέει πρὸς τὸν λιμένα, ἵνα ἀποφέρῃ τοῦ ταλαιπωρηθέντος ναύτου, τοῦ ἀληθῶς μεγαλοψύχου ἀνδρός, τοῦ ἀντισταθμίζοντος τὴν μικρὰν καὶ νάνον δύναμίν του μὲ τὸ ὅσης εὐτυχίας παραγωγὸν τοσαύτης καὶ δυστυχίας πρῶξενον στοιχείου, τὴν θάλασσαν. Ἐδὼ ὁ βαρύροτος θηματισμὸς τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου ἐπὶ τῶν πλθουσῶν λίθων ὁδῶν σὲ καθιστᾷ διαβάτα προσεκτικόν, διότι ἐὰν δὲν προσέξῃ καὶ ἀφεθῇς μόνον εἰς τὴν θέαν, κινδυνεύεις νὰ εὗρεθῇς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ μάλιστα, ἂν τυχαίως ἱππεύσης ζῶον ἀσθενὲς, ἢ ἀχθοφορικόν καὶ κεκμηκός, ὡς τὸ ἐμὸν ἐνίοτε, βεβαίως θέλεις πάθει. Ἐκεῖ δὲ πάλιν ὁ ταραχώδης θηματισμὸς τοῦ ἵππου ἐξεγείρει ἢ νεάνιδα ὅλως ἀφωσιωμένην ἢ γέροντα ἢ παιδίον ὑπὸ τὴν ὀμβρελοειδῇ σκιάδᾳ τοῦ σχίνου εἰς τὴν συλλογὴν τῆς μαστίχης.

Περιήγησις εὐαρεστοτέρα τῆς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν ὑπάρχει· ἀλλὰ τὸ εὐαρεστον τοῦτο προσγίνεται μόνον εἰς τὸν εὐπροσήγορον Ἕλληνα, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς κατηφῆ Ἑβρωπαῖον.

Ἡμέραν τινὰ τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου, μεταβαίνων εἰς Καταράκτιν κατὰ τὴν 2 ὥραν μ. μ., εἶδον θεάμα τι ὅσον ὠραῖον, τοσοῦτον καὶ λυπηρόν· «Μήτηρ εἰκοσιπενταετῆς τὴν ἡλικίαν μετὰ τοῦ ἐξαρκήνου μὲν τὴν ἡλικίαν ἐβδόμου δὲ τὸν ἀριθ-

μόν τέκνου της, κεντούτα τοὺς σχίνους (1) περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκοιμήθη ὑπὸ σχῖνον, ἔχουσα ἐν τῇ ἀγκάλῃ αὐτῆς καὶ τὸ τέκνον, ὅπερ ἐπίσης εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ Μορφῶς. Δὲν ἀφύπνησεν αὐτὴν ὁ ταραχώδης θηματισμὸς τοῦ ἵππου μου ἐπὶ τοῦ λιθώδους ἐδάφους καὶ μάλιστα κατὰ τὸ κατωφερὲς τοῦ λόφου, καὶ εἰς ἀπόσασιν πέντε θημάτων ἀπ' αὐτῆς διαβαινόντων ἡμῶν. Ἔστην κατέναντί της, ἐξετάζων μετὰ περιεργείας τὴν φυσιογνωμίαν, ἥτις, καθὼς καὶ ἡ τῆς ἀναπνοῆς ὁμοιάζον τὰς ἀνθρώπου ἐκπνέοντος ἐκ μαρασμοῦ· τὸ δὲ γαιῶδες τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ προσώπου τῆς τε μητρὸς καὶ τέκνου μοι ἐνέδωκε ὑποψίαν περὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν· Τρεῖς προσκαλέσας αὐτὴν, δὲν ἐξηγέρθη, ἀλλ' ἡ τετάρτη στεντοῦρά φωνή μου ἀφύπνησε ταύτην, ἥτις προσβλέψασα καὶ ἀναγνωρίσασά με καλῶς, ἐθεώρησε τὴν συνάντησίν μου ὡς εὐτύχημα, ὅπερ ἀπέστειλεν ὁ ἄγγελος αὐτῆς, ἵνα τῇ χορηγήτω τὴν συνδρομήν μου. Μοι ἐξέθεσε δὲ τὰ ἑξῆς. Ὅτι ὅσῳκις ἔλθῃ πρὸς κέντημα τῶν σχίνων, πρὸ ἐνὸς μηνὸς, καταλαμβάνεται ὑπὸ κεφαλαλγίας· βαθυμῆδον δὲ αἰσθάνεται ἐκλείπουσας τὰς δυνάμεις της ὑπὸ τίνος νάρκης καὶ προσιπαθεῖ μὲν πολλάκις νὰ ἐξεγερθῇ τοῦ ὕπνου, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει τοῦτο. Ἐξετάσας αὐτὴν ἐν τῷ χωρίῳ, εὗρον πάτχουσιν ὑπὸ κεκρυμμένου διχλείποντος πυρετοῦ, ὑφ' οὗ ἔπασχε καὶ τὸ παιδίον αὐτῆς. Ἐκαστος δ' ἐννοεῖ τὴν ἐπενέργειαν τῶν ἀρωματικῶν εἰς ἐξησθημένον νευρικὸν σύστημα· ἐκ τούτου δὲ ἡ κεφαλαλγία καὶ ὁ μετ' αὐτὴν κομματικὸς ὕπνος· ἅπαντα ἐθεραπεύθησαν διὰ τῶν ἀντιπυρετικών.

Ἢδη ἀκολουθῶν τὴν πορείαν μου, ἔφθασα τὴν κλημακωτὴν ὁδόν, ἥτις φέρει εἰς τὸν χεῖμαρρον *Καρράβα*. Ἐνταῦθα δὲ διχάτα πρόσεχε καλῶς, ἄλλως δὲ ἀπόλλυσε, ἐγκατάλειψον πλέον τὴν θέαν καὶ λησμόνησον ἅπαντα τὰ τοῦ κόσμου· εἰς ἐαυτὸν μόνον πρόσεχε, διότι ἡ ὁδὸς εἶναι λίαν ἀνώμαλος καὶ κατωφερής. Καταβάς ἐκ τῆς δυσχεροῦς ταύτης θέσεως εἰσέρχουσαι εἰς μικράν τινα κοιλάδα· ἐνταῦθα καθ' ὁδόν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου ἀποσπᾷ τις τεμάχια δακρύων ἐκ τοῦ σχίνου, ὅστις δὲν εἶναι πλέον θάμνος, ἀλλὰ δενδρίλιον.

Διαβάς καὶ ταύτην καὶ τὸν *Καρράβα* ἀνέρχουσαι τὸν λόφον

(1) Κεντῶ τὸν σχῖνον, λέγουσιν οἱ ἐντόπιοι, ὅπου ταν ἐνεργῶσιν ἀμυχὰς πρὸς ἐκροὴν τῆς μαστίχης.

τοῦ χωρίου Καταρράκτου, καὶ ἂν δὲν εἶμαι ὑπερβολικὸς εἰς τὰς γεωγραφικὰς μου γνώσεις· ὁ λόφος οὗτος ἔχει ὕψος 1200 ποδῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης· ὁ λόφος δὲ οὗτος δὲν σύγκειται ἐκ γῆς ἀλλ' ἐκ λίθου λευκοῦ· μόνον δὲ ἡ καλλιέργεια κατέστησε τοῦτον κατάφυτον καὶ ὡς ἐκ γῆς ἀποτελούμενον, ἐπειδὴ ἔνθα ὁ λόφος εἶναι κατωφερής, ἐκεῖ ὁ χωρικός ἔχει τοῖχον ἐν εἰδει γλάστρας καὶ οὕτως κλημακιδὸν ἀναβαίνουνσιν οἱ ἀγροὶ μέχρι τῆς κορυφῆς, ἔνθα κεῖται τὸ χωρίον. Τοῦτο δὲ περικυκλοῦται ὑπὸ ἐσθίων ρευμάτων χειμάρρων· πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν δὲ μέρος ὑπάρχει μικρὸν ποτάμιον, ἐξ οὗ καὶ πηγὴ, ἀφ' ἧς ὑδρεύεται ἅπαν τὸ ἐκ 300 ψυχῶν κατοικοῦμενον χωρίον· κατὰ δὲ τὴν πορείαν τοῦ ποταμίου σχηματίζονται δεξαμεναὶ λιμναζόντων ὑδάτων, ὡς μικρὰ τινα ἔλη. Πρὸς τὴν θόρειον ἀνατολικὴν δ' αὐτοῦ πλευρὰν κεῖται ἡ θάλασσα τοῦ μεγάλου λιμένος, εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν κύκλῳ κεῖνται τὰ χωρία Νένητα, Βουνὸν, Παγίδα, Κυνὴ κλπ.

Ὁ εἰσερχόμενος ἐν τῷ χωρίῳ λαμβάνει κακίστην ἐντύπωσιν, διότι ἐν τῷ μέσῳ δέκα ἐρειπωμένων οἰκίδων μόλις εὕρισκει μίαν σῶαν· ὁ δὲ ἱατρός προμαντεύει τὴν ἐνδημοῦσαν ἐν αὐτῇ νόσον τοῦ διαλείποντος πυρετοῦ, ἐξ οὗ, ὡς εἶπεν ἄλλοτε ὁ ἀξιότιμος ἡμῶν σενάδελφος Κ. Γούδας εἶναι ἤδη αὐτόχρημα κακούργημα τὸ νὰ ἀποθάνῃ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅμως δύο κατ' αὐτὰς ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀπῆλθον εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, διότι ἐθεραπεύοντο ὑπὸ ἀγυρτῶν· τοῦτο δὲ πρέπει ν' ἀπιδῇ εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν προσκαλεσάντων αὐτοὺς, καθόσον γενικὴ ἰδέα ἐπικρατεῖ ἐν Χίῳ ὅτι οἱ ἐπιστήμονες ἱατροὶ εἶναι μὲν καλοὶ, ἀλλ' ἀκριβοί.

Ἐπισκεφθεὶς τὸν προσκαλέσαντά με Ἰωάννην Μπενάκιν εὗρον αὐτὸν κατεχόμενον ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ· τὸ δέρμα του ἦτο ξηρὸν καὶ θερμὸν, εἶχε κεφαλαλγίαν, ὀσφυαλγίαν, καὶ εὐαισθησίαν εἰς τὰ ὑποχόνδρια· γλώσσαν ρυπαρὰν φέρουσαν, κατὰ μὲν τὴν ἐπιφάνειαν λευκὴν ἐπίχρισμα· κατὰ δὲ τὴν ῥίζαν, ὡχροπράσινον· ὁ ἄρρώστος εἶχε πρὸς τούτοις δυσκοιλιότητα καὶ δυσφορίαν. Τὰ συμπτώματα ταῦτα ᾗσθάνθη τὴν ἐσπέραν τῆς 26 σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν τὸ πρῶτ' ἀνεκουρσίθη κατὰ τι, μετὰ μεσημβρίαν ὅμως ἅπαντα ἐπετάθησαν καὶ πάλιν καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ μὲ προσκαλέσῃ.

Διάγνωσις. Πυρετὸς διαλείπων ἀμνημερινὸς μετὰ γαστρικῆς ἐπιπλοκῆς.

Θεραπεία. Πάραντα ἐχορήγησα τῷ πάσχοντι καθαρτικόν τι καὶ προετοίμασα τὸ ἐξῆς φάρμακον, ἵνα ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ τοῦτο τὴν τετάρτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμέσειαν ὥραν ἐν κοχλιάριον τῆς σούπας.

R.	Chinini sulphur	dr.	R.	Λ.	Θειϊκῆς κινίνης	δρ.	ἡμισ.
	solvein				διάλυσον εἰς πηγαίου		
	Aquae font unc.	iv.			ὕδατος οὐγγ.		δ'.
	adde				πρόσθες		
	Elix. Acid. Halleri gutt xx				ἐλιξήριον Χαλλέρου σαγ.		κ'.
	finetur. opii crocat. »	v.			βάμμα ὀπίου σταγ,		έ.

Ἐπεσκέφθην καὶ ἄλλους χωρικοὺς, κατεχομένους ὑπὸ τῆς αὐτῆς νόσου, οἱ πλείστοι δ' ἔπασχον πυρετὸν τακτικὸν διαλείποντα ἀμφαμερινὸν καὶ τινες κακοήθη. Ἦσαν δὲ οὗτοι καθ' ὅλον τὸν Αὐγούστον πλείονες τῶν 100. Ἐπεσκέφθην πρὸς τοῦτοις καὶ τινα ἐγκυμονοῦσαν καὶ πάσχουσαν κακοήθη πυρετόν· εἰς ἅπαντας ἐχορήγησα τὸν Ἡρακλέα τῆς φαρμακολογίας, τὴν θείαν κινίνην, ὅστις ἐφέρθη λίαν προσηνῶς καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἀσθενὲς ἔμβρυον, χωρὶς νὰ ἔλθῃ τὸ ἐλάχιστον δυσάρεστον ἀποτέλεσμα, μολονότι ἡ δόσις ἦτο γενναία.

Διατάξας τὰ πρέποντα εἰς ἕκαστον τῶν ἀρρώστων, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν τὴν 6 μ. μ. ὥραν. Ἡ ἐνστικτος καὶ ἀκριβοῦς τοῦ ἵππου μου διάγνωσις τῆς ὥρας, καθ' ἣν δίδεται εἰς αὐτὸν τὸ γαῦμα τῆς κριθῆς, τὸν ὅθι πρὸς τοῦτο καὶ τὴν ἑκάμνε νὰ τρέχῃ προθύμως, ἐκολάκευσα δὲ καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ ταύτην, ὅπως ἐπανεέλθωμεν τάχιον. Περιττὸν δὲ εἶναι νὰ εἴπω, ὅτι ἐκείνον μὲν ἐκολάκευε τὸ ὑλικὸν συμφέρον, ἐμὲ δὲ τὸ ἐπιτημονικὸν ἐνδιαφέρον περὶ τῆς πασχούσης ληχωίδος. Περὶ λύχνων ἀφὰς ἔφθασα εἰς τὴν πόλιν, παρέδωκα τῷ ὑπηρέτῃ τὸν ἵππον, ἐγὼ δὲ μετέβην παραχρῆμα εἰς τὴν ἀρρώστον. Μητέρα, σύζυγον καὶ θεῖον αὐτῆς καλόγηρον εὗρον εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματός των, οἵτινες ἐπανεπαύνυντο εἰς τὴν ψυχρὰν ἡσυχίαν τῆς ψυχροῦραγούσης. Εἰρώτησα τὰ κατ' αὐτήν, ἡ δὲ μήτηρ καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς μετὰ στόμφου καὶ αἰσθήματος χαρὰς διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκδοασιν τοῦ προμελετημένου κατωρθώματός των μοὶ διηγήθησαν τὰ ἐξῆς. Ὅτι ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου, ἐπῆλθεν εἰς τὴν λεχωίδα στενοχωρία μεγάλη, κατὰ συνέπειαν ἔτρεξαν εἰς τὸν μαιευτῆρα τῆς νήσου Λουρεντζῆν, γέροντα ἐννενηκοντετῇ τιφλὸν, δυτικὸν τὸ δόγμα, συρόμενον ὑπὸ τινος παιδὸς διὰ σχοι-

νίου ἐκ τῆς ὀσφύος, ἐξασκοῦντα οὕτω τὴν μαιευτικὴν εἰδικότητα του, καὶ καθήμενον τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας ἐν τινι παντοπωλείῳ ἐπὶ ψάθῃς. Ἐκεῖ δὲ προσέρχονται οἱ ἔχοντες ἀνάγκην τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Τοῦτον λοιπὸν ἤγαγον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μητρὸς πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀρρώστου· ἐχορήγησε δ' αὐτῇ δύο ἱατρικὰ εἰς ὕγραν κατὰστασιν, τὸ μὲν νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐσωτερικῶς, τὸ δὲ ἐξωτερικῶς εἰς κλύσματα. ἐντὸς τῆς μήτρας· ἅπαντα ταῦτα ἡ μήτηρ ἐξετέλεσε μετὰ προθυμίας, καὶ ἐπήνεγκον μὲν ταῦτα τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα τῆς αἰμορραγίας καὶ τὴν φαينوμένην ἡσυχίαν, ἀλλ' ἡ λεχωὶς ἐξέμεσιν αἷμα, ἐπίσης· δύο αἵματος ῥοαὶ ἀφθόνου ἔλαβον χώραν καὶ ἐκ τῆς μήτρας. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ μαιευτὴρ οὗτος τὰ αὐτὰ κατὰ γράμμα ἱατρικὰ χρηγεῖ πάσαις ταῖς λεχωῖσι στερεωτύπως. ἤκουσα ταῦτα μετὰ μεγάλης ἠθικῆς μου θλίψεως. Μοὶ ἐπέδειξαν δὲ μάλιστα καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς μαίας, ἣν εἶχον προσκαλέσει ἐπίσης κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, τὰ δύο ἱατρικὰ, ἐπιποθοῦντες τὴν ἐκ μέρους μου ἐπιδοκιμασίαν· εἰς πάντα ταῦτα κύριος γενόμενος ἑαυτοῦ, ἐζήτησα λυχίαν, ἵνα ἴδω τὴν λεχωῖδα· λαβὼν τὴν λυχίαν, εἰσῆλθον ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτῆς ἡσύχως, μήπως διαταράξω τὴν ἡσυχίαν τῆς· ἀλλ', ἀντὶ φύσικῆς ἡσυχίας, εὗρον πρόσωπον ὠχρὸν, πτερύγια διανοιγμένα καὶ ἰδρώτα δακρυοειδῆ περὶ τὰς παρειάς καὶ τὰ πλάγια τῆς ῥίνος· βλέμμα πλανώμενον, ἀναπνοὴν παρεχουσαν τὸν ἥχον τῶν ἀγωνιῶντων. Ταῦτα πάντα μὲ κατέστησαν ἄφωνον. Ἐστρεψα τὰ νῶτά μου χωρὶς νὰ ἐκφέρω λέξιν καὶ ἀπῆλθον οἴκαδε.

Ἐν τούτοις ἐλεεινολογῶν τὴν ἀθλιότητα τῶν περιστοιχοῦντων τὴν θνησκουσάν, κατεγινόμενὴν πρὸς σχηματισμὸν φαρμάκιον χωρικοῦ τινος ἐκ τοῦ Καταβράκτου, ὅστις περιέμενεν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Ὁ κύων μου διὰ τῆς ὑλακῆς του ἀνήγγειλε τὴν βιαίαν ἐκ τῆς κλίμακος ἀνάβασιν ἀνθρώπων, προσερχομένων· ἦτον δ' αὐτοὶ ὁ σύζυγος τῆς θνησκούσης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, σπουδαστοῦ τοῦ γυμνασίου Ἀθηνῶν. Ἀποτεινεται δὲ πρὸς με ὁ σύζυγος καὶ μὲ προσκαλεῖ νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ πάλιν τὴν ἀτυχῆ σύζυγόν του. «Λυποῦμαι, εἶπον, αὐτῷ Κύριε, μὴ δυνάμενος νὰ νῶ σὰς εὐχαριστήσω, δύνασθε νὰ πάλιν νὰ προσκαλέσητε τὸν Λουρεντζῆν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν θεραπείαν.» «Ἀλλ' ἀποθνήσκει μὲ διέκοψε μετ' ὀδυγμῶν.» «τί δύναιμι λοιπὸν νὰ κάμω ἐγώ; νὰ μετακαλέσω αὐτὴν εἰς τὴν ζωήν;» «ἔλθετε

τουλάχιστον ὅπως δώσετε τελευταίαν παρηγορίαν. » ἀδὲν ἔχω
δυνάμεις ἱκανὰς τῷ προσέθηκα. »

Ἀπελθόντες δ' οὗτοι ἐζήτησαν ἄλλους ἰατροὺς, ἐξ ὧν ὁ μὲν
ἀπεποιήθη, ὁ δὲ προσελθὼν εἶπεν αὐτοῖς νὰ προλάβωσι τὴν
ἐκτέλεσιν τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων· τῷ ὄντι ἡ δυστυχὴς
ἀπεβίωσε μετὰ τινὰς στιγμὰς.

Ἐγγραφον ἐν Χίῳ τὴν 21 Αὐγούστου 1864.

Ὁ διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς, μαιευτικῆς καὶ χειρουργικῆς

Κ. ΚΟΣΜΙΑΔΗΣ.

Περὶ καλλιέργειας τοῦ βάμβακος ἐν Ἑλλάδι.

Μετ' ἄκρας ἡμῶν εὐχαριστήσεως ἀναγγέλλομεν εἰς τὸ δημό-
σιον, ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ συνέστη σπουδαία ἐταιρία, συγκειμένη ἐξ
Ἀγγλῶν καὶ Ἑλλήνων. κυρίῳ σκοπὸν ἔχουσα τὴν καλλιέργειαν
τοῦ βάμβακος ἐν Ἑλλάδι· καὶ ἐνταῦθα μὲν δημοσιεύομεν τὸ
πρόγραμμα τῆς ἐταιρίας, παρὰ πόδας δ' αὐτοῦ θέλομεν ἐπιφέ-
ρει καὶ τινὰς παρατηρήσεις.

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ Α. Μ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Α'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Κεφάλαιον Λίρας 200,000 εἰς 20,000 μετοχὰς πρὸς λίρας
10 ἑκάστη.

Με τὴν ἄδειαν νὰ αὐξήθῃ.

Πᾶσα αἴτησις μετοχῆς συνοδεύεται μὲ λίραν 1 καὶ τῇ πα-
ραλαβῇ τοῦ μετοχικοῦ γραμματίου πληρόνεται καὶ ἄλλη λ. 1.

Κατόπιν δὲν ἐπιτρέπεται εἰς συντομώτερον διάστημα τῶν
τριῶν μηνῶν νὰ ζητηθῇ ἡ πληρωμὴ πλέον τῆς λίρας 1 δι'
ἑκάστην μετοχὴν.